

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet
Postboks 8004 Dep
0030 OSLO

Forslag til forskrift om universell utforming av IKT-løsninger – høringsuttalelse fra Nasjonalbiblioteket

Nasjonalbiblioteket viser til høringsnotatet fra Fornyings- administrasjons- og kirkedepartementet (FAD) av 5.11.2012 angående forslag til forskrift om universell utforming.

På generelt grunnlag støtter Nasjonalbiblioteket forslaget i sin nåværende form, og ser positivt på et regelverk som for mange grupper vil bety bedret tilgjengelighet og økt samfunnsdeltakelse.

Nedenfor følger Nasjonalbibliotekets svar på høringsnotatet ut fra vårt ståsted og behov. Utover dette har vi ingen merknader.

1. Angående virkeområde og definisjoner

Når det gjelder forskriftens saklige virkeområde har vi en kommentar knyttet til hvilke tekniske løsninger som omfattes. I Nasjonalbibliotekets lokaler er det satt opp terminaler til bruk for publikum hvor det gis tilgang til rettighetsbelagt digitalt materiale. Slik tilgang kan bare tilbys på terminaler i egne lokaler iht. forskrift til åndsverkloven. Etter beskrivelsen i høringsnotatet sidene 15–16 antas at slike utplasserte terminaler (PC-er) i publikumslokalene anses som en «teknisk løsning med brukergrensesnitt rettet mot allmennheten». Etter tilbakemelding fra FAD forstår Nasjonalbiblioteket det slik at denne type terminal i egne lokaler bør regnes som en automat iht. til den foreslåtte forskriften. For øvrig må disse terminalene antakelig regnes som hovedløsninger ettersom Nasjonalbiblioteket ikke tilbyr de aktuelle tjenestene på annen måte, i alle fall ikke digitalt.

Forutsatt at det ikke er mulig eller hensiktsmessig å utforme terminalene (automatene) iht. til kravene til universell utforming, nevnes det i høringsnotatet side 16 krav om at utstyret i så fall skal være tilrettelagt «slik at individuelle tilpasninger eller tilrettelegginger kan koples til (...)». Det er noe uklart hva departementet mener med dette. Ved en slik individuell tilrettelegging bør det kunne forutsettes at kravet til universell utforming er oppfylt i henhold til forskriften, nærmere bestemt at det vil omfattes av uttrykket «eller tilsvarende» i § 5 annet ledd første punktum.

2. Angående WCAG 2.0

Nasjonalbiblioteket er i utgangspunktet positiv til bruk av WCAG 2.0 som gjeldende standard på dette området, og er enig i de unntak som er foreslått.

Det vil ikke være problematisk for Nasjonalbiblioteket å oppfylle standarden med tanke på egenprodusert materiale, for eksempel informasjonstekster på egne nettsider.

For deler av tilgjengeliggjort materiale for øvrig vil det derimot by på utfordringer å møte standarden. Dette skyldes både tekniske og rettighetsmessige forhold. De tekniske forhold relaterer seg til at Nasjonalbiblioteket tilbyr store mengder innskannet materiale produsert av andre som en del av sine nettjenester, for eksempel bøker. Den etterfølgende automatiske OCR-gjenkjenningen resulterer i tekster som antakelig ikke oppfyller kravene i WCAG 2.0. Dette gjelder generelt, men spesielle problemområder er for eksempel gotisk skrift og ikke-transkriberte håndskrifter.

Rettighetsmessig vil det også være vanskelig for Nasjonalbiblioteket å tilby fulltekst av opphavsrettsbeskyttet materiale. Til dels følger dette av åndsverkloven med forskrifter, selv om reglene her ikke gjelder utformingen av IKT-løsningene som sådan. Det praktiske eksemplet er tilgjengeliggjøring av materiale på terminaler i egne lokaler, hvor Nasjonalbiblioteket er forpliktet til å hindre brukeren i å ta maskinlesbar kopi (jf. forskrift til åndsverkloven § 1-9 tredje ledd). I tillegg vil eksisterende avtaler om begrenset tilgjengeliggjøring kunne hindre gjennomføringen av WCAG 2.0 i våre tjenester. Et eksempel på dette er bokhylla-avtalen, der Nasjonalbiblioteket har bundet seg til å hindre nedlasting av bokenes tekster. Det betyr at bøkene vises som bilder på skjermen. De OCR-behandlede tekstene brukes i disse tilfellene kun til søk i fulltekst, og er ikke tilgjengelig for brukeren på annen måte.

I de tilfellene tekstene fritt kan tilgjengeliggjøres, legger Nasjonalbiblioteket til rette for dette ved at brukeren kan laste ned en PDF-versjon av dokumentet. Her vil likevel den automatiske OCR-gjenkjenningen utgjøre en tilnærmet permanent problemstilling hva angår oppfyllelsen av WCAG 2.0.

Nasjonalbiblioteket antar det vil være rom for å søke om utsettende dispensasjon etter forskriften § 11 der tekniske og rettighetsmessige forhold gjør seg gjeldende. På grunn av ovennevnte forhold etterlyses en unntakshjemmel som ikke kun er fristutsettende på disse områdene.

Med vennlig hilsen

Vigdis Moe Skarstein
Nasjonalbibliotekar

Espen Bakjofd
juridisk rådgiver

Kopi: Kulturdepartementet